

УДК 792.06(477:4-672ЄС) «2014/2023»

**ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ У КУЛЬТУРНОМУ ДІАЛОЗІ З КРАЇНАМИ ЄВРОСОЮЗУ
2014–2023 рр.****Сендецький Андрій Владиславович** – аспірант,

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Київ

<https://orcid.org/0000-0001-6821-1785>DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v47i.731>e-mail: sendetskyu@gmail.com

Представлено результати комплексного огляду ролі театру у культурній дипломатії як складової культурного діалогу між Україною та деякими країнами Євросоюзу упродовж тривання російсько-української війни. Розглянуто спектр театральних ініціатив (участь у постановках вистав, фестивалів, арт-резиденцій, гастролях), що виникають із метою зміцнення міжнародних комунікацій. Окреслено базові тенденції, що впливають на розвиток театру у контексті культурного діалогу, зокрема «культуру пам'яті». Звернено увагу на зростання інтернаціональних театральних фестивалів, особливо у Польщі, Німеччині, країнах Балтії, які є платформою для обміну ідеями та створенням нових творчих спільнот.

Ключові слова: культурний діалог, культурна дипломатія, полілог, театр, театральне мистецтво, Європейський Союз, міжнародне співробітництво, російсько-українська війна.

Постановка проблеми. Театр загалом є складним соціокультурним феноменом, що перебуває у постійному взаємозв'язку з різними мистецькими, інформаційними і технологічними процесами та функціонує як особливий медіа-резонатор, що сприяє взаємопроникненню різних аспектів комунікації і сприйняття: інтертекстуальних, інтераудіальних, інтерсенсорних й ін. Цьому видовищно-естетичному явищу властиві ознаки культури етносу, локальної й загальнонаціональної традицій, що проявляються у репрезентації художніх форм, психологізмі сюжету та актуалізації сценічних практик. Театру притаманна також низка соціомистецьких полілогів з іншими культурними системами, що репрезентуються у міжнародних контактах, різноманітних формах співпраці, які є інструментарієм культурної дипломатії та, водночас, транскультурності [20, 22, 24].

До цього усталеного визначення театру в останні десятиліття додалася інша репрезентативна його форма – мережева, яка доволі швидко стала альтернативою телетрансляціям вистав, здобувши окрему нішу на медіа ринку й свою інтернет-аудиторію [15; 42]. У такій дистанційній формі комунікації доволі складно ретельно відстежити усі процеси культурного діалогу, оскільки відбувається безпосередній контакт представника соцмереж із веб-сайтом. Таким чином, завдяки інтернету сценічні практики можуть пізнаватися ширшим колом реципієнтів – унаслідок «віртуального культурного діалогу». У часових межах дослідження (2014–2023 рр.) *театр у культурному діалозі* контактує з аудиторією в основному у двох комунікативних формах – *безпосередній видовищно-сценічній презентації* та *опосередкованій за допомогою інтернет-мережі*. Розглянута дуальність шляхів трансляції цього виду мистецтва охоплює значну кількість його поціновувачів не тільки в певному ареалі, а залучає глядачів до перегляду вистав у глобальному масштабі. Відповідно, завдяки сучасним технологічним досягненням традиційні функціональні засади театру: духовно-естетична, сценічно-мистецька, дозвіллево-рекреаційна, освітньо-виховна, рекламно-популяризаторська, ідейно-пропагандистська можуть впливати на реципієнта незалежно від його безпосередньої присутності на виставі. Це уможливує вповні використовувати театральне мистецтво як віртуозно-психологічний інструментарій культурної дипломатії.

Пізнання культури одного етносу іншими спільнотами шляхом репрезентації видовищно-естетичного продукту зазвичай викликає у глядача позитивні емоції та зближує розуміння/сприйняття/ідентифікацію особливостей ретранслятора. З огляду на зазначене, українське театральне мистецтво, як ретранслятор культури титульної нації України в інші країни, зокрема у держави-члени Європейського Союзу, представляє посилений науковий інтерес у контексті міждисциплінарних досліджень, насамперед із культурології, мистецтвознавства, театрознавства, соціології, політології.

Означені особливості театрального мистецтва є важливими у культурній дипломатії. Проте, їх використання у міжнародному діалозі досі спорадичне, позаяк не розроблено оптимальної стратегії репрезентації української культури для цивілізованої світової спільноти, що доволі гостро актуалізує представлену у праці проблему.

Огляд останніх публікацій, які вдалося виявити й проаналізувати, становлять досить широкий інформативний пласт, з котрого варто виокремити деякі науково-загальнотеоретичні, аналітично-практичні, науково-публіцистичні та PR-відомості. Останні з перелічених викликають жвавий інтерес,

оскільки короткі повідомлення хронологічно найшвидше та інформативно стисло резонують стосовно культурно-суспільних новин, політичних подій. Зрозуміло, що у повідомленнях на сторінках соцмереж може бути мало об'єктивності, утім вони є важливим джерелом для вивчення настроєвого нарративу як рефлексія на арт-подію.

Науково-загальнотеоретичні праці серед низки соціокультурних проблем розглядають важливу складову міжнародної політики – культурну дипломатію [35; 41]. Для політичної влади більшості держав стала важливою імплементація однієї з базових властивостей міжнародних зв'язків – моделі культурної дипломатії із застосуванням «м'якої сили», яка сьогодні на тлі збройних конфліктів особливо актуалізує проблематику [6; 46]. На основі реалізації такої моделі формується культурна комунікація, зокрема з галузі театрального мистецтва. Відомі дві основні моделі культурної дипломатії – американська та європейська. Останню з перелічених умовно поділяють на три основні європейські моделі: французьку, британську та німецьку, оскільки кожна з них має свої особливості. Так, для американської моделі не існує виокремлення від публічної політики міжнародних культурних зв'язків, тому у США немає спеціальних держінституцій, безпосередньо відповідальних лише за культуру, натомість цю функцію виконує заступник держсекретаря. Для різновидів європейської культурної дипломатії властива загалом злагоджена співпраця між урядом та культурними інституціями, однак тут відмінність полягає у ступені контрольного впливу влади на діяльність цих організацій, а також частці фінансування з держбюджету. У контексті цього дослідження нас цікавлять різновиди моделі європейської культурної дипломатії, які опираються на державні установи та інституційні й неінституційні організації [32].

До *аналітичних публікацій з практичними рекомендаціями* варто залічити окремі монографії, статті, посібники та, особливо, дисертаційні дослідження, у яких ученими подаються доцільні практичні пропозиції [19; 45]. Цінною для цієї праці стала наукова робота з політології М. Процюк, у якій авторка у своїх спостереженнях щодо українсько-польської публічної дипломатії доходить висновку, що «на інституційному і регіональному рівні ситуація відносно стабільна, то коли йдеться про загальнодержавні заходи, досліджувані країни опиняються перед певними проблемами. Серед них – розпорошення повноважень, відсутність чітких обов'язків з прив'язкою до конкретних структур, органів влади, посадових осіб, що призводить до статус-кво з публічною дипломатією, який маємо сьогодні» [23; 192]. До аналогічних висновків дохожу у своїх дослідженнях театрального мистецтва в українсько-польській культурній дипломатії [29].

Основу *науково-публіцистичних джерел* складає профільна періодика, адресована широкій аудиторії поціновувачів сценічного мистецтва. Тому, для прикладу, події, тематика творчих зустрічей, репертуар тощо, пов'язані з театральною діяльністю, аналізовано у часописах Польщі «Dialog. Miesięcznik poświęcony dramaturgii współczesnej», «Didaskalia», «Pamiętnik Teatralny», «Scena», «Teatr» та часописах України «Кіно-Театр», «Прощеніум» [30].

PR-відомості охоплюють зазвичай інформативні дописи про подію, що відбулася або невдовзі відбудеться, виступи під час тематичних зібрань та інтерв'ю, короткі повідомлення про персоналію чи колектив з метою їх популяризації [11, 18, 21]. Результати короткого огляду джерел, що стосуються проблематики дослідження, дозволяють стверджувати, що питання ролі театрального мистецтва у культурній дипломатії перебуває ще на стадії збору інформації та його фрагментарного опрацювання.

Мета статті – виявлення особливостей функціонування українського театрального мистецтва у культурному діалозі з Євросоюзом задля зміцнення міжнародного взаєморозуміння. *Предметом наукової розвідки* є специфіка актуалізації сценічних практик, проявлених у формі, змісті, результатах під час культурного діалогу. Відповідно у дослідженні постали ключові питання: яке саме місце займає і яку відіграє роль українське театральне мистецтво у культурній дипломатії, як складовій культурного діалогу?

Щоб отримати відповіді на поставлені питання постає низка завдань. Насамперед важливо осмислити ступінь розробки проблеми; простежити динаміку міжнародного культурно-мистецького зв'язку України з окремими державами Євросоюзу; увести до наукового обігу нову інформацію, здобуту під час з'ясування поставлених питань.

Для міжнародного культурного діалогу, поза сумнівом, важливою є налагоджена робота політичної та культурної дипломатії як складових міждержавних взаємовідносин. Це особливо показово у контексті московитсько-української війни від 2014 р. Саме тому для пропонованої наукової розвідки визначено нижню *хронологічну рамку дослідження* – початок ескалації московитів на територію України у лютому 2014 р. після перемоги Революції гідності над режимом Януковича. Верхня хронологічна позиція не окреслена чіткою датою, але вона означається періодом повномасштабного вторгнення росії в Україну після 24 лютого 2022 р. і характеризується евакуаційно-еміграційними подіями, що тривали у 2022–2023 рр.

Територіальні межі дослідження окреслені політично-адміністративними кордонами України та Європейського Союзу станом на 31 січня 2020 р. після брекзиту. У праці беруться до уваги окремі українсько-європейсько-унійні події, пов'язані з театральним мистецтвом, які є об'єктивними прикладами, що ілюструють цей міжнародний культурний діалог. Через обмеження обсягу статті не показано усі варіанти виявленої міжнародної театральної комунікації, які є важливими для досягнення мети пропонованої наукової розвідки, що спонукає до наступних публікацій у руслі означеної проблеми.

Методологія дослідження базується на застосуванні загальнонаукових та культурологічних методів. Використано метод аналізу й синтезу, історичний та логічний, абстрагування і конкретизації, а при формуванні висновків та підготовці анотації – узагальнення. У роботі застосовано культурологічний інструментарій – метод соціокультурного спостереження, соціокультурний історико-генетичний метод і метод реконструкції культурного поля. Для досягнення об'єктивності умовиводів автор опирався на принципи історизму, всезагального зв'язку, єдності практики та теорії, активного творчого відображення, які разом із історичним, системним, аксіологічним й інформаційним підходами становлять основу схеми пропонованого культурологічного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Налагодження міжнародних культурних зв'язків України з Центральною та Західною Європою відбувалося двосторонньо та діахронно. На тлі процесу розпаду СРСР в умовах путчу у Москві Україна проголосила Акт незалежності 24 серпня 1991 р. З іншої сторони поступовий процес об'єднання держав Європи, розпочатий ще у 1948 р. завдяки економічному союзу країн Бенілюксу, завершився утворенням сучасної Європейської Унії з 27 країн. Обидві політичні форми організації правління взаємно зацікавлені щодо добросусідських відносин: волевиявлення більшості громадян України спрямоване на євроінтеграцію, а Євросоюз хоче мати надійного партнера у цій частині світу, який гарантуватиме безпеку в регіоні [5; 11; 36].

Тісний процес співробітництва України з західними сусідніми державами розпочався саме з Польщі, оскільки історично, економічно, політично й, зрештою, ментально найбільше спільних взаємних інтересів помітно в українців та поляків, навіть попри факти минулих конфліктів [29]. Саме моделювання оптимального співробітництва у багатьох сферах діяльності, зокрема у культурі, є продуктивним для вирішення низки політичних та економічних завдань учасників цього діалогу, який відіграє роль стрижневого інструменту для актуалізації процесу цілковитої європейської інтеграції України [13, 23, 37]. Становлення і розвиток культурного діалогу упродовж 1990–2020-х рр. між Україною та країнами-членами Євросоюзу є непростим та неоднозначним у своїй суті. Це пов'язано з політичною ситуацією, економічною нестабільністю в умовах кризи, маніпулятивним трактуванням історичних подій внаслідок їх однобокого висвітлення певною владною силою чи під впливом закулісних інтересів третьої сторони та іншими чинниками, які нерідко сприймаються перешкодою у міжнародному взаєморозумінні.

У своїх прелімінарних дослідженнях автор статті проводив аналіз провідних часописів із театрознавства у Польщі періоду 2000–2010 рр. [30]. Результати аналізу цих видань допомогли виявити основні тематичні напрями українсько-польського культурного діалогу: ретро і мемуари (культура пам'яті); новини/анонси; персоналії і відкриття імен; огляд публікацій з театрознавства (рецензії).

Результати іншого проведеного аналізу офіційних сайтів національних театрів опери та балету України показали, що серед чотирьох національних інституцій цієї спеціалізації найактивніше в культурному діалозі Україна-Євросоюз, особливо з Польщею, проявив себе львівський осередок. Натомість, до прикладу, оперний театр у Києві до початку російсько-української війни активніше співпрацював із театральним середовищем росії. Такі різновекторні зв'язки пояснюються не тільки географічною близькістю, а й сформованою традицією налагоджених контактів, ба, навіть, політичною орієнтацією. Загалом визначено такі напрями міжнародної співпраці: постановки сценічних творів; кастинги з працевлаштуванням; фестивальна діяльність різноманітних форматів; гастролі труп й окремих артистів [31]. Таким чином, культурний діалог Україна-Євросоюз у театральному мистецтві визначається такими основними тематичними напрямками у мас-медіа: культура пам'яті; новини про персоналії або колективи, пов'язані з театральними практиками – постановками вистав, перформансами; участь у фестивалях/резиденціях/ гастролях та рефлексії на них у вигляді рецензій.

Не кожен міжнародну співпрацю у своїй суті можна віднести до офіційної культурної дипломатії, оскільки вона містить значно ширше поняття культурного діалогу – колективного чи індивідуального. Це розбудовує культурну дипломатію на ще одну значущу складову – неформальну культурну дипломатію, оскільки кожен носій культури певного етносу є актором (репрезентантом) її у реципованому (чужому) суспільному середовищі.

Також необхідно пам'ятати, що міжнародна співпраця не відбувається лише за межами країни, а здійснюється і у межах інтернаціональних проєктів в країні, до яких, зазвичай, залучені зарубіжні представники. Наприклад, у Міжнародному благодійному фестивалі (трієнале) казок «KAZ.KAR.»,

заснованому 2006 р. Львівським обласним благодійним фондом «ТОРБА», організованому ГО «Центр Культурно-Мистецьких Ініціатив» у Львові та Львівським Авторським Драматичним Театром «ScenA8», взяли участь митці з Польщі, Чехії, Словаччини, Угорщини, Німеччини, Іспанії, Італії, Іраку, Нігерії, Мексики та інших країн [28, 34, 47]. Проект «KAZ.KAR.», який упродовж років зміцнює міжнародний культурний діалог України зі світом, – унікальний інструмент неформальної культурної дипломатії, оскільки популяризує культуру і мистецтво без фінансової підтримки з бюджетних коштів усіх рівнів: від міського до національного [33].

Слід відзначити також роль зарубіжних представницьких інституцій у будівництві міжкультурного діалогу в Україні. Наприклад, ще з 1998 р. у Києві на постійній основі діє Польський інститут як культурно-освітній державний заклад, що займається питаннями театральної діяльності. З 2014 р. регулярно виходить польський журнал «Театр», матеріали якого стосуються, насамперед, театральних новин Польщі. За підтримки інституції була перекладена п'єса Д. Масловської «Як двоє бідних румунів польською розмовляли», згодом апробована як соціальна комедія у театрі «Золоті ворота» (реж. Т. Трунова) [1].

Революція гідності (листопад 2013 р. – лютий 2014 р.), анексія московитами Криму (лютий–березень 2014 р.), окупація частин Донецької і Луганської областей (квітень 2014 р.), повномасштабне вторгнення росії на територію України (24 лютого 2022 р.) змінили політичні взаємовідносини не лише між двома воюючими державами, а й спричинили інші наративи у дипломатії загалом. На тлі цих значущих подій помітна зміна культурно-мистецьких проектів, у яких лідирує мілітарна тема.

Культура пам'яті. Російсько-українська війна видозмінила форму, зміст та структуру культурного діалогу сучасного українського театру, перетворивши його у полілог, оскільки українські митці опинилися у різних країнах, що зумовило сплеск популяризації та поширення української культури у світі. Втім, суть самотності українського театру лишилася в унікальних історіях, які відображають менталітет нації. Це репрезентує український театр як незамінний інструмент у культурному діалозі та сприяє зближенню народів та розбудові добросусідства у світовому вимірі.

Із 2014 р. активізувалися інтеграційні процеси співпраці українських театрів з культурно-мистецькими осередками Євросоюзу. Наприклад, лабораторно-освітні та комунікативні проекти за підтримки Eastern European Performance Arts Platform: Міжнародна літня школа в с. Плюти «Режисер – драматург – «dramaturge»: Формування ідеї», «Міжнародна літня школа театральних кураторів» у партнерстві з Національним центром театрального мистецтва ім. Леся Курбаса, у результаті яких втілено низку успішних творчих тандемів, які функціонують і до сьогодні. Так, у 2017 р. виникло співробітництво Р. Саркісян, І. Гарець й трупи полтавського «Театру сучасного діалогу». До слова, Р. Саркісян входить до числа кураторів фестивалю «Десант.UA» у м. Варшаві, який проводить огляд українських театрів [1]. У варшавському Театрі Повсехному вона поставила виставу «Радіо Марія», у якій простежено багатшаровий процес комунікації культурного полілогу польського і українського народів. Релевантним є також проект документального театру з евакуйованим до Німеччини центром «Місто щасливих дітей» [12].

Заснований вимушеними переселенцями з Криму Д. і Я. Гуменними та очільниками арт-центру «Карман» із Сімферополя А. Романовим і Г. Джикаєвою «PostPlay Театр» створює сучасні вистави у формі документального театру, так званого «театру свідка». Помітні пошуки нових способів реального спілкування, що ґрунтується на суб'єктивності як творця, так і глядача [26].

У 2014 р. у м. Брауншвейг (Німеччина) відбулася традиційна зустріч делегатів European Theatre Convention, діяльність якої спрямована на обмін досвідом між представниками спільноти на рівні різних держав. У рамках події відбулася окрема сесія «У фокусі: Україна», у результаті якої запропоновано організувати театральний шоу-кейс. Наступного року започатковано низку арт-івентів: розгортання Магдебурзького фестивалю «Wild East», відкриття окремої резиденції в межах «ГОГОЛЬFEST», впровадження низки грантів на стажування у театрах ЄС для вітчизняних театральних діячів. Європейська Театральна Конвенція періодично проводить конференції, майстер-класи, школи, резиденції, воркшопи, залучаючи українських представників [1].

Співпраця Британської Ради в Україні та ГО «Театральна Платформа» у межах проекту «Taking the Stage» уможливила поставити одинадцять вистав, а українські митці долучилися до роботи в експертній групі Total Theatre Award [10].

Прикладом культури пам'яті у театральних практиках також є вистава А. Жолдака «Ленін Love. Сталін Love» за мотивами роману лубенського письменника В. Барки «Жовтий князь». Кінцевий продукт є результатом спільної праці режисерів театру, сценаристів, Європейського агентства культури, Міністерства культури та туризму України і фахівців Українського інституту національної пам'яті. Останні долучилися до експерименту в процесі його підготовки: надавали професійні консультації,

методичну допомогу, що дало змогу якомога достовірніше здійснити ретроспективу історичних подій, продемонструвати їх сучасній аудиторії у максимально доступному форматі [4].

У постановках вистав зарубіжних театрів, на які запрошено або задіяно у форматі арт-резиденцій чи інших видів співпраці українських митців, культурний діалог проявляється на глибинному розумінні специфіки драматургії та відчутті сучасних тенденцій і пошуків нових форм сприйняття порушеної у творі проблеми [27]. Тому відстеження ідей і практик побутування виробничої й інституційної драматургії та їх концепцій в контексті локальних традицій, навіть до рівня окремого драматичного театру, є важливим питанням у творчості як українського театрального працівника, так і його колеги за кордоном. Цей творчий пошук апріорі зближує їх й започатковує культурний діалог ще дистанційно, який у майбутньому може перерости у співпрацю, адже тут простежується процес професійного розуміння особливостей театрального мистецтва та його розвитку. На це звертає увагу М. Блікер, розкриваючи особливості побутування так званої «нової» драматургії у контексті функціонування класичної [40]. Про інтертекстуальність, багатомовність та інсценізацію мистецьких процесів, не обмеженими театральними умовностями, наголошує бельгійська дослідниця Дж. Хаутал і пов'язує появу мультикультурного театру з танцем, актуалізуючи інтермедіальні зв'язки останнього з так званою «фламандською хвилею» 1990-х рр. [43]. Сьогодні теоретичний дискурс про міжкультурний театр ґрунтується на західному досвіді, який не враховує низку соціальних та асоціальних чинників [44]. Український театральний митець, як маловідомий широкій аудиторії країн Євросоюзу, є привабливим, бо його творчість, соціокультурні та політичні погляди ще не достатньо апробовані на сценах інших країн.

Успіх культурного діалогу значною мірою залежить від потенціалу інтермедіального підходу для з'ясування особливостей архітекτονіки, жанрової своєрідності, ролі заголовка, посвяти, ремарок, хронотопу в літературному та сценічному моделюванні героїв, відображенні загальної концепції, увиразненні ідейно-тематичного спрямування проблематики творів [2, 9, 17, 25].

Наприклад, ще до 2016 р. на базі проєктів «Культурно-освітня академія» та «Plan Z» Гете-інституту вдалося представити спільну роботу неурядових організацій, активістів, держустанов, театральних діячів для творення якісного мистецького продукту. Діяльність установи орієнтована на спільну роботу з німецькими театральними діячами й поширилася на міжнародні тандеми, результатом яких зокрема стали «Депеш Мод» за мотивами твору С. Жадана в обробці режисерського бачення М. Бартлема; «Чому Михайло Гурман не вижив» П. Ар'є та С. Жиркова; «Каліки» С. Гьоснера.

Показовою стала діяльність режисера А. Мая, який виїхав з окупованого Херсону, і активно зараз працює в м. Кельні (Німеччина). Він провів перфомативні читання текстів українських драматургів «Про війну» в державному театрі «Schauspiel» Кельна, поставив три вистави «Тиша» на військову тематику, «Моє майбутнє після війни» та «put in process» у Theater der Keller, які побували у низці німецьких міжнародних фестивалів [14; 38].

Метою вистави «Посібник як красти, і при цьому здаватися милим» у постановці О. Дорічевського є репрезентація спроб руйнування культурного діалогу України з Євросоюзом через російські фіктивні наративи з історії й маніпулювання репутацією першої, створення хибного міжнародного іміджу. У виставі актори представляють процес викрадення і присвоєння росією українських постатей К. Малевича, А. Куїнджі, М. Гололя та ін. [10].

Міжнародна діяльність київської режисерки, акторки та викладачки Ніки Літкевич проявилася спільно з командою німецьких акторів BURGTHEATERSOMMER ROSSLAU, які створили проєкт «Stay at home? Залишайся вдома? Bleib zuhause?». Суть останнього в тому, що українські акторки Є. Бакуліна, В. Літкевич, Х. Дейлик та німецькі актори Й. Хансен, Т. Фехтер, Е. Тараба, К. Нойкауф, С. Сітарас стали призвою для репрезентації культурного діалогу Україна–Євросоюз. У творі представлено концепт «дому» в контексті російсько-української війни та її впливу на культурну дипломатію. Згодом акторка В. Літкевич долучилася до команди «Stage home of the world» у Португалії, з якою грала у виставі «Птахи» за Арістофаном у Teatro Circo [8; 39].

У 2022 р. в. о. директора, художній керівник Національного театру ім. Марії Заньковецької у Львові М. Голенко у німецькому театрі Schauspiel Stuttgart поставив виставу «Мать Горького» за п'єсою Лени Лягушонкової, яку відзначили найкращою молододою драматургинею Європи [1].

Репрезентативними є інші приклади міжнародної співпраці. Так, оперний режисер Є. Лавренчук, який співпрацював із Національною оперою у Варшаві, Великим театром у Познані у 2023 р. створив вистави з інтермедіальними зв'язками «Альберт Херрінг» Б. Бріттена та «Русалка» А. Дворжака [1]. Акторка Національного театру ім. І. Франка С. Косолапова відкрила Actors Studio For Brave Ukrainians у Нью-Йорку. Ю. Радіонов та Ш. Шонія, опинившись у Великобританії, розпочали співпрацю з театром «The Lowry» у Манчестері, внаслідок якої постала документальна моновистава «Земля Укрів» [12].

Вистава об'єднала 8 текстів українських письменників (4 історії – англомовні, решту – україномовні) про початок російсько-української війни.

В останні десятиліття українське театральне мистецтво набуло помітного поступу щодо участі у *фестивалях/резиденціях/гастролях*, про що засвідчує низка проєктів, реалізованих спільно з іноземними партнерами (наприклад, «Дні Києва у Братиславі», приурочені до 50-річчя з дня підписання Угоди про братерські відносини між Києвом та Братиславою; щорічний Міжнародний фестиваль українського театру «Схід – Захід» (м. Краків, Польща); театральний табір «Bonding in Europe» (м. Базель, Швейцарія) та інші аналогічні події [12].

Після повномасштабної інтервенції російських військ на територію України низка театрів Євросоюзу запропонували у різних формах допомогу українським митцям. Були пропозиції співробітництва, розміщення, створення вистав та, звичайно, участі у міжнародних заходах. Це спричинило справжній бум українських театральних робіт у Європі: так, лише за 2022 р. відбулося 29 прем'єр (вистав і читань). Основними країнами поширення українського театру стали Німеччина, Польща, Литва, Латвія, Франція, Словаччина, Великобританія й Сполучені Штати Америки [7].

Однією з масштабних подій сучасного українського театру в контексті культурного діалогу став «Місяць українського театру у Європі», що відбувся завдяки ініціативі Ukrainian Artistic Task Force. Остання створена українськими митцями (С. Жирковим, К. Ромашенко, К. Ставицькою, Д. Весельським) за підтримки Міністерства культури та інформаційної політики України. В межах вищезазначеної події відбувся показ вистав «Погані дороги» (реж. Т. Трунова), «Зальот» (реж. Ю. Радіонов) та «Каліки» (реж. С. Жирков) у Каунасі, Алітусі, Клайпеді, Вільнюсі, Ризі, Штутгарті, Мюнхені і Празі [7]. Полікультурність, універсальність, рефлексивність оповіді та репрезентативність відносно теми булінгу висвітлено у виставі «Клас» (реж. С. Жирков) Київського академічного театру драми і комедії на лівому березі Дніпра, з якою брали участь на міжнародному фестивалі «Напрямок – Схід», який пройшов у жовтні 2022 року у м. Білосток (Польща) [3]. Показовою також є творчість Т. Трунової, прем'єра вистави «На*1*t» якої відбулася на берлінському фестивалі «RADAR OST 2023» [12].

Український мандрівний театр «Заземлені», створений у квітні 2022 р. С. Мойсеєвим, гастролював литовськими містами з виставами «Спіраль війни» та «Звуки України», а вистава «Четверта сестра» за п'єсою Я. Гловацького спільно зі сценографом В. Карашевським реалізовано у естонському театрі «Ванеймуйне».

Колектив Харківського національного академічного театру опери та балету ім. М. В. Лисенка перебував із гуманітарним гастрольним туром у Словаччині завдяки підтримці Міністерства культури цієї країни [16].

Висновки. Театральне мистецтво України в культурному діалозі з країнами Євросоюзу – маловивчене явище, динаміка якого упродовж 2014–2023 рр. набула нових акцентів, насамперед через війну з росією. За ці роки, особливо від 24 лютого 2022 р. – часу повномасштабного вторгнення ворога на територію нашої держави, відбулися міграційні процеси українських громадян, які привнесли у країни перебування свою культуру, зокрема особливості професійних навичок.

Результати простеження таких міграцій і спроб їхньої співпраці з місцевими театральними осередками та іншими культурними інституціями свідчать про вияв культурного діалогу українського театру з Євросоюзом у такій формі міжнародної комунікації як *культура пам'яті*. В її основу закладено традицію етносу, громадянську позицію щодо політично-правового укладу країни, світогляд і досвід індивідуума та інші можливі практики. Вона резонує у творчій діяльності на будь-якому рівні культурного діалогу – міжособистісному чи колективному.

Театральні практики увиразнилися у *перформативних читаннях текстів* українських авторів (А. Май «Про війну»); *постановках вистав* (А. Май «Тиша», «Мое майбутнє після війни», «put in process»; О. Дорічевський «Посібник як красти, і при цьому здаватися милим»; Ніка Літкевич «Stay at home? Залишайся вдома? Bleib zuhause?»); М. Голенко «Мать Горького»; Т. Трунова «На*1*t»; С. Мойсеев «Спіраль війни», «Звуки України», «Четверта сестра»; Р. Саркісян «Радіо Марія»; О. Апчел «Słownik (Vocabulary_Словарь_Словник)»; О. Радіонов «Земля Укрів», «Марія»; С. Жирков «Клас» та інші; участі у виставах зарубіжних авторів (Ніка Літкевич «Stage home of the world» у Teatro Circo); низці проєктів соціальної спрямованості на підтримку українських громадян за кордоном (О. Апчел «Nowi sąsiedzi / Нові сусіди»); *участі у численних міжнародних фестивалях й арт-резиденціях* тощо.

Всупереч жакливім воєнним подіям в Україні культурний діалог з Євросоюзом посилив зростання взаємовигідних партнерських проєктів. До позитивних поступів необхідно залічити обмін досвідом, збагачення корисною інформацією для обидвох учасників культурного діалогу, відкриття нових імен та спробу репрезентувати інші погляди на відомі спільні проблеми. На підставі вивченого можна

припустити, що культурний діалог у галузі театрального мистецтва набув певного рівня культурної дипломатії.

Перспективні дослідження спрямовуватимуться на поглиблення аналізу ролі та місця українського театру у культурному діалозі з Євросоюзом. Завдяки цьому будуть знайдені шляхи подолання ще слабого інтересу й, відповідно, знань євроспільноти щодо багатогранної культури українського народу. Перспективними видаються наукові розробки механізмів залучення державних дотацій та пожертвувань меценатів стосовно розвитку камерних театрів. Фундаментального дослідження потребує проблема особливостей діяльності театральних менеджерів, які б вміло поєднували організаторські здібності й управлінські якості, що уможливить розвиток недержавних театрів та активізує діяльність знаних аналогічних державних інституцій.

Список використаної літератури

1. Апчел О. Про український театр і про те, як його змінила війна. *Портал новин LB.ua*. URL: https://lb.ua/culture/2023/03/19/549180_pro_ukrainskiy_teatr_i_pro_te_yak_yogo.html (дата звернення: 25.10.2023).
2. Васильєв Є. Сучасна драматургія: жанрові трансформації, модифікації, новації. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2017. 532 с.
3. В. Г. У Білостоку триває театральний фестиваль «Напрямок – Схід». *Українська Служба - polskieradio.pl*. URL: <https://www.polskieradio.pl/398/7856/artukul/3049655> (дата звернення: 25.10.2023).
4. Вежбовська Л. Грааль із Жолдакової чаші, викопаної із нетрів підсвідомого, або Авангардні трансфузії у мистецтві майбутнього. *Сучасне мистецтво: Наук. зб.* 2009. № 6. С. 387–393.
5. Віднянський С., Вовканич І. Історіографічні аспекти транскордонного співробітництва України. *Геополітика України: історія і сучасність: Зб. наук. пр.* 2018. № 2 (21). С. 7–41. DOI: 10.24144/2078-1431.2018.2(21).7-41 (дата звернення: 25.10.2023).
6. Гавриленко І. Концепції та моделі здійснення культурної дипломатії. *Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка*. 2014. № 2 (41). С. 5–9.
7. Голіздра І., Щокань Г. Український театр за кордоном: вистави і проекти, які створюють враження про Україну. *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/01/2/252122/> (дата звернення: 25.10.2023).
8. Горболіс Л. Міжмистецькі контакти українського тексту. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2021. 312 с.
9. Горболіс Л. «На початку і наприкінці часів» Павла Ар'є: інтермедіальний аспект осмислення. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. 2019. № 13. С. 106–110. DOI: 10.28925/2412-2475.2019.1317 (дата звернення: 25.10.2023).
10. Грабченко Н. 200 прем'єр за час війни. Підсумки театального року в умовах воєнного стану. *Суспільне: новини*. URL: <https://susplne.media/344908-200-premer-za-cas-vijni-pidsumki-teatralnogo-roku-v-umovah-voennogo-stanu/> (дата звернення: 25.10.2023).
11. Дудко О. Поміж розвагами і політикою. Що дратує театральних фахівців у різних країнах. *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/03/10/209163/> (дата звернення: 25.10.2023).
12. Жила С. Імпортний український театр: Як наші театри ширять українську культуру та правду про війну за кордоном. *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2023/08/22/256073/> (дата звернення: 25.10.2023).
13. Калакура О. Цивілізаційний вибір українсько-польської співпраці на тлі євроінтеграційних процесів (досвід Галичини). *Наук. зап. Ін-ту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2016. № 2. С. 283–295.
14. Котенок В. Український театр під час війни: 24 лютого – 24 квітня. *Кіно-Театр*. 2022. № 4. С. 10–12.
15. Крохмальний Р., Крохмальна С. Деякі концепти інтернет-комунікації в сучасному театральному мистецтві. *Молодий вчений*. 2020. № 4 (80). С. 125–128. DOI: 10.32839/2304-5809/2020-4-80-27 (дата звернення: 25.10.2023).
16. Культурно-гуманітарне співробітництво. *Посольство України в Словацькій Республіці*. URL: <https://slovakia.mfa.gov.ua/spoluprasa/kulturno-humanitarna> (дата звернення: 25.10.2023).
17. Малютіна Н. Тип театального бачення: зближення та віддалення української та польської модерної драми. *Слово і час*. 2015. № 11. С. 49–57.
18. Маринович М. Польсько-українські стосунки з висоти пташиного польоту. Виступ на Конгресі польсько-української співпраці «Спільні справи», Варшава, 10 жовт. 2023 р. *Збруч*. URL: <https://zbruc.eu/node/116675> (дата звернення: 25.10.2023).
19. Мусієнко Н. Мистецтво в контексті культурної дипломатії: Теоретичні засади та сучасні практики. *Сучасне мистецтво*. 2016. № 12. С. 122–133.
20. Отрешко Н. Транскультурність у сучасному світі: методологічні повороти, теорії і практики. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2021. 256 с.
21. Паламарчук М. Український театр вступає в нову еру. *Kyiv Post*. URL: <https://www.kyivpost.com/uk/post/22766> (дата звернення: 25.10.2023).
22. Парчевська В., Паніна І. Дискусія щодо поняття «культурна дипломатія». *Вісник студ. наук. Т-ва Донець. нац. ун-ту ім. В. Стуса*. 2020. Т. 1, № 12. С. 74–78.
23. Процюк М. Роль публічної дипломатії у сучасних українсько-польських відносинах: дис. ... канд. пол. наук: 23.00.04. Чернівці, 2017. 225 с.
24. Ратайчакова Д. Театральність і сценічність. *Театр: історія, теорія, практика*. Львів, 2013. С. 102–120.

25. Ратайчакова Д. GALERIE LAFAYETTE, або Про мистецтво інтерпретації. *Просценіум*. 2002. № 2 (3). С. 25–31.
26. Свйонтек С. Про можливості застосування в науці про театр деяких нових дослідницьких методів (перспективи та обмежування). *Театр: історія, теорія, практика*. Львів, 2013. С. 26–49.
27. Сендецький А. Арт-резиденція як форма культурного діалогу в умовах вимушеної міграції під час воєнної інтервенції. *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір*: Матеріали VI Всеукр. наук. конф. молодих вчен., аспірантів та магістрантів, м. Київ, 3 листоп. 2022 р. Київ, 2022. С. 24–26.
28. Сендецький А. Комплементарність у навчально-пізнавальному процесі міжнародного культурного діалогу: фестивалі практики. *Культурні домінанти ХХ століття: мистецька освіта*: Зб. матеріалів всеукр. науково-практ. конф., м. Київ, 30 верес. 2022 р. Київ, 2022. С. 159–163.
29. Сендецький А. Культурна дипломатія ХХІ ст. України і Польщі: спільні та відмінні ознаки. *Україна та Європа. Культура в глобальних викликах сьогодення*: Зб. матеріалів Міжнар. наук. конф., м. Київ, 20–21 верес. 2023 р. Київ, 2023. С. 124–127.
30. Сендецький А. Культурно-мистецький діалог українських театрів на сторінках польської періодики початку ХХІ століття. *Вісник Маріуполь. держ. ун-ту. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*. 2022. № 23. С. 131–143. DOI: 10.34079/2226-2849-2022-12-23-131-143 (дата звернення: 25.10.2023).
31. Сендецький А. Національні оперні театри України в українсько-польському культурному діалозі початку ХХІ ст.: аналіз офіційних сайтів. *Гуманітарний корпус*: Зб. наук. ст. з акт. проблем філософії, культурології, історії, психології та педагогіки, м. Вінниця, 11 лют. 2022 р. Вінниця, 2022. С. 25–28.
32. Сендецький А. Неінституційний театр як інструмент культурної дипломатії в українсько-польському діалозі. *Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні*: Матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 23–24 берез., 2023 р. Київ, 2023. С. 217–221.
33. Сендецький А. Роль театрального мистецтва у культурному трансфері на прикладі реалізації Міжнародного Благодійного Фестивалю (трієнале) Казок «KAZ.KAR.» (2006–2019). *Мистецька культура: історія, теорія, методологія: доп. та повідомлення*: IX Міжнар. наук. конф., м. Львів, 19 листоп. 2019 р. Львів, 2021. С. 304–309.
34. Сендецький А. Театральний діалог як засіб реалізації культурної дипломатії (на прикладі вистави-казки «Квіткова крамничка»). *«Сучасний культурно-мистецький простір: креативні та інформаційно-комунікативні трансформації*: Матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 21–22 черв. 2022 р. Київ, 2022. С. 142–144.
35. Сендецький А. Українсько-польська театральна діяльність початку ХХІ ст.: осмислення діалогу культур сусідів і стратегія його вивчення. *Культурні та мистецькі студії ХХІ століття: науково-практичне партнерство*: II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 10 листоп. 2021 р. Київ, 2021. С. 26–28.
36. Сергієнко Т. Українсько-словацькі відносини: формування системи міждержавного співробітництва (90-ті роки ХХ – початок ХХІ століть). Ужгород: Інформ.-вид. центр ЗПППО, 2012. 274 с.
37. Стрільчук В. Україна – Польща: транскордонне співробітництво у культурній сфері (90-ті роки ХХ – початок ХХІ століття): дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. Луцьк, 2015. 236 с.
38. У Кельні українські драматурги розповіли про війну. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3473544-u-kelni-ukrainski-dramaturgi-rozprovili-pro-vijnu-v-ukraini.html> (дата звернення: 25.10.2023).
39. Шокань Г. Німці питали, де межа токсичного впливу Росії: у Штутгарті показали виставу «Мать Горького». *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2022/11/23/251469/> (дата звернення: 25.10.2023).
40. Bleeker M. Thinking Through Practice. *New Dramaturgies*. Cham, 2023. P. 23–56. DOI: 10.1007/978-3-031-08303-7_2 (дата звернення: 25.10.2023).
41. Cummings M. Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey. Washington DC: Americans for the Arts (formerly Center for Arts and Culture), 2009. 15 p.
42. Gardner L. Why digital theatre poses no threat to live performance. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/stage/theatreblog/2014/jan/17/digital-theatre-live-performance-stream-nt-broadcasts> (дата звернення: 25.10.2023).
43. Hauthal J. Contemporary (Post-)Migrant Theatre in Belgium and the Migratory Aesthetics of Milo Rau's Theatre of the Real. *The Palgrave Handbook of Theatre and Migration*. Cham, 2023. P. 739–750. DOI: 10.1007/978-3-031-20196-7_59 (дата звернення: 25.10.2023).
44. He C. Performance as Act: A New Trend in Intercultural Theatre Studies. *Literatures of the World and the Future of Comparative Literature*. 2023. P. 51–65. DOI: 10.1163/9789004547179_007 (дата звернення: 25.10.2023).
45. Melissen J. The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice. *Studies in Diplomacy and International Relations (SID). The New Public Diplomacy. Soft Power in International Relations* / ed. by J. Melissen. London, 2005. P. 3–27. DOI: 10.1057/9780230554931 (дата звернення: 25.10.2023).
46. Nye J. S. Soft power and cultural diplomacy. *Public Diplomacy Magazine*. 2010. Vol. 1. P. 113–147.
47. Sendetskyu A. Niewerbalne praktyki translacji baśni (na przykładzie spektakli w ramach Międzynarodowego Charytatywnego Festiwalu Baśni «KAZ.KAR»). *АЛЬМАНАХ «KAZ.KAR»*: наук.-популярний вісник. Львів, 1-2 (2). С. 35–39.

References

1. Apchel O. Ukrainian Theater and Its Transformation in Times of War. *Portal novyn LB.ua*. URL: https://lb.ua/culture/2023/03/19/549180_pro_ukrainskiy_teatr_i_pro_te_yak_yogo.html (date of access: 25.10.2023). [in Ukrainian].
2. Vasyliiev Ye. Contemporary Playwriting: Genre Transformations, Modifications, and Innovations. Lutsk: PVD «Tverdnyia», 2017. 532 s. [in Ukrainian].

3. V. H. Theatrical Festival “Direction East” Continues in Bialystok. *Ukrainska Sluzhba - polskieradio.pl*. URL: <https://www.polskieradio.pl/398/7856/artykul/3049655> (date of access: 25.10.2023). [in Ukrainian].
4. Vezhbovska L. The Grail from Zholdak's Chalice, Unearthed from the Depths of the Subconscious, or Avant-Garde Transfusions in the Art of the Future. *Suchasne mystetsvo : Naukovyi zbirnyk*. 2009. No 6. S. 387–393 [in Ukrainian].
5. Vidnianskyi S., Vovkanych I. Historiographical Aspects of Cross-Border Cooperation in Ukraine. *Heopolityka ukraïny : istoriia i suchasnist : Zbirnyk naukovykh prats*. 2018. No 2 (21). S. 7–41. DOI: 10.24144/2078-1431.2018.2(21).7-41 (date of access: 25.10.2023) [in Ukrainian].
6. Gavrylenko I. Concepts and models of cultural diplomacy. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. 2014. No 2 (41). S. 5–9 [in Ukrainian].
7. Holizdra I., Shchokan H. Ukrainian Theatre Abroad: Productions and Projects that Shape Impressions of Ukraine. *Ukrainska pravda*. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2023/01/2/252122/> (date of access: 25.10.2023) [in Ukrainian].
8. Horbolis L. Interartistic Communication of the Ukrainian Text. Sumy : Vyd-vo SumDPU im. A. S. Makarenka, 2021. 312 s. [in Ukrainian].
9. Gorbolis L. «At the beginning and at the end of times» by Pavlo Arie: intermediative aspect of comprehension. *Literaturnyi protses : metodolohiia, imena, tendentsii*. 2019. No 13. S. 106–110. DOI: 10.28925/2412-2475.2019.1317 (date of access: 25.10.2023) [in Ukrainian].
10. Hrabchenko N. 200 Premieres During the War: Theatrical Year in Review Under Martial Conditions. *Suspilne novyny*. URL: <https://suspilne.media/344908-200-premer-za-cas-vijni-pidsumki-teatralnogo-roku-v-umovah-voennogo-stanu/> (date of access: 25.10.2023) [in Ukrainian].
11. Dudko O. Between Entertainment and Politics: What Irritates Theatre Professionals in Different Countries. *Ukrainska pravda*. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2016/03/10/209163/> (date of access: 25.10.2023) [in Ukrainian].
12. Zhyla S. Imported Ukrainian Theater: How Our Theatrical Professionals Spread Ukrainian Culture and the Truth About the War Abroad. *Ukrainska pravda*. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2023/08/22/256073/> (date of access: 25.10.2023) [in Ukrainian].
13. Kalakura O. Civilization dimension Ukrainian-Polish cooperation against the backdrop of the European integration process (experience of Galicia). *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*. 2016. No 2. S. 283–295 [in Ukrainian].
14. Kotenok V. Ukrainian Theater During Wartime: February 24th to April 24th. *Kino-Teatr*. 2022. No 4. S. 10–12 [in Ukrainian].
15. Krokhalnyi R., Krokhalna S. Some internet communication concepts in contemporary theatrical art. *Molodyi vchenyi*. 2020. No 4 (80). S. 125–128. DOI: 10.32839/2304-5809/2020-4-80-27 (date of access: 25.10.2023) [in Ukrainian].
16. Cultural and Humanitarian Cooperation. *Posolstvo Ukrainy v Slovatskii Respublitsi*. URL: <https://slovakia.mfa.gov.ua/spolupraca/kulturno-humanitarna> (date of access: 24.10.2023) [in Ukrainian].
17. Maljutina N. The type of theatrical vision: approaching and distancing of Polish and Ukrainian modern drama. *Slovo i chas*. 2015. No 11. S. 49–57 [in Ukrainian].
18. Marynovych M. Polish-Ukrainian Relations from a Bird's-Eye View: Address at the Congress of Polish-Ukrainian Cooperation «Common Matters», Warsaw, October 10, 2023. *Zbruch*. URL: <https://zbruc.eu/node/116675> (date of access: 25.10.2023) [in Ukrainian].
19. Musienko N. Arts in the context of cultural diplomacy: theoretical bases and modern practice. *Suchasne mystetstvo*. 2016. No 12. S. 122–133 [in Ukrainian].
20. Otreshko N. Transculturality in the Contemporary World: Methodological Shifts, Theories, and Practices. Kyiv : In-t kulturolohii NAM Ukrainy, 2021. 256 s. [in Ukrainian].
21. Palamarchuk M. Ukrainian Theater Entering a New Era. *Kyiv Post*. URL: <https://www.kyivpost.com/uk/post/22766> (date of access: 25.10.2023) [in Ukrainian].
22. Parchevska V., Panina I. Discussion on the Concept of “Cultural Diplomacy”. *Visnyk studentskoho naukovo-hovarovystva Donetskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stusa*. 2020. T. 1, No 12. S. 74–78 [in Ukrainian].
23. Protsiuk M. The Role of Public Diplomacy in Contemporary Ukrainian-Polish Relations : dys. ... kand. pol. nauk : 23.00.04. Chernivtsi, 2017. 225 s. [in Ukrainian].
24. Rataichakova D. Theatricality and Stagecraft. *Teatr: istoriia, teoriia, praktyka*. Lviv, 2013. S. 102–120 [in Ukrainian].
25. Rataichakova D. GALERIE LAFAYETTE, or On the Art of Interpretation. *Prostsenium*. 2002. No 2 (3). S. 25–31 [in Ukrainian].
26. Sviontek S. The Potential and Limitations of Applying New Research Methods in Theatre Studies. *Teatr: istoriia, teoriia, praktyka*. Lviv, 2013. S. 26–49 [in Ukrainian].
27. Sendetskyi A. Art residency as a form of cultural dialogue in conditions of forced migration during the military intervention. *Kultura i mystetstvo : suchasnyi naukovyi vymir : Materialy VI Vseukr. nauk. konf. molodykh vchen., aspirantiv ta mahistrantiv, m. Kyiv, 3 lystop. 2022 r.* Kyiv, 2022. S. 24–26 [in Ukrainian].
28. Sendetskyi A. Complementarity in the Educational-Cognitive Process of International Cultural Dialogue: Festival Practices. *Kulturni dominanty XX stolittia: mystetska osvita : Zb. materialiv vseukr. nauko-vo-prakt. konf., m. Kyiv, 30 veres. 2022 r.* Kyiv, 2022. S. 159–163 [in Ukrainian].
29. Sendetskyi A. Cultural Diplomacy in the 21st Century: Ukraine and Poland – Common and Unique Characteristics. *Ukraina ta Yevropa. Kultura v hlobalnykh vyklykakh sohodennia : Zb. materialiv Mizhnar. nauk. konf., m. Kyiv, 20–21 veres. 2023 r.* Kyiv, 2023. S. 124–127 [in Ukrainian].

30. Sendetskyi A. Cultural and artistic dialogue of Ukrainian theaters on the pages of polish periodicals at the beginning of the 21st century. *Bulletin of Mariupol State University. Series: Philosophy, culture studies, sociology*. 2022. No 23. S. 131–143. DOI: 10.34079/2226-2849-2022-12-23-131-143 (date of access: 25.10.2023). [in Ukrainian].
31. Sendetskyi A. National opera theaters of Ukraine in the Ukrainian-Polish cultural dialogue of the beginning of the 21st century: analysis of official websites. *Humanitarnyi korpus : Zb. nauk. st. z akt. problem filosofii, kulturolohii, istorii, psykholohii ta pedahohiky*, m. Vinnytsia, 11 liut. 2022 r. Vinnytsia, 2022. S. 25–28 [in Ukrainian].
32. Sendetskyi A. Non-Institutional Theater as a Tool of Cultural Diplomacy in Ukrainian-Polish Dialogue. *Transformatsiini protsesy sotsialnoi kultury v Ukraini : Materialy II Vseukr. naukovo-prakt. konf.*, m. Kyiv, 23–24 berez. 2023 r. Kyiv, 2023. S. 217–221 [in Ukrainian].
33. Sendetskyi A. Complementarity in the Educational-Cognitive Process of International Cultural Dialogue: Festival Practices. *Kulturni dominanty XX stolittia: mystetska osvita : Zb. materialiv vseukr. naukovo-prakt. konf.*, m. Kyiv, 30 veres. 2022 r. Kyiv, 2022. S. 159–163 [in Ukrainian].
34. Sendetskyi A. Theatrical dialogue as a means of implementing cultural diplomacy (on the example of the fairy tale “Flower Shop”). *Suchasnyi kulturno-mystetskyi prostir: kreatyvni ta informatsiino-komunikatyvni transformatsii : Materialy vseukr. naukovo-prakt. konf.*, m. Kyiv, 21–22 cherv. 2022 r. Kyiv, 2022. S. 142–144 [in Ukrainian].
35. Sendetskyi A. The Ukrainian-Polish theatrical activity of the beginning of the 21st century: understanding the dialogue of neighboring cultures and the strategy of its study. *Kulturni ta mystetski studii XXI stolittia: nauково-praktychne partnerstvo : II Mizhnar. naukovo-prakt. konf.*, m. Kyiv, 10 lystop. 2021 r. Kyiv, 2021. S. 26–28 [in Ukrainian].
36. Serhiienko T. Ukrainian-Slovak Relations: Formation of Inter-State Cooperation System (1990s - Early 21st Century). Uzhhorod : Inform.-vyd. tsentr ZIPPO, 2012. 274 s. [in Ukrainian].
37. Strilchuk V. Ukraine-Poland: Cross-Border Cultural Cooperation (1990s - Early 21st Century) : dys. ... kand. ist. nauk : 07.00.01. Lutsk, 2015. 236 s. [in Ukrainian].
38. In Cologne, Ukrainian Playwrights Discuss the War. *Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3473544-u-kelni-ukrainski-dramaturgi-rozpovili-pro-vijnu-v-ukraini.html> (date of access: 25.10.2023) [in Ukrainian].
39. Shchokan H. Germans Questioning the Extent of Russia's Toxic Influence: «Mother» by Gorky Staged in Stuttgart. *Ukrainska pravda*. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2022/11/23/251469/> (date of access: 25.10.2023) [in Ukrainian].
40. Bleeker M. Thinking Through Practice. *New Dramaturgies*. Cham, 2023. P. 23–56. DOI: 10.1007/978-3-031-08303-7_2 (date of access: 25.10.2023) [in English].
41. Cummings M. Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey. Washington DC : Americans for the Arts (formerly Center for Arts and Culture), 2009. 15 p. [in English].
42. Gardner L. Why digital theatre poses no threat to live performance. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/stage/theatreblog/2014/jan/17/digital-theatre-live-performance-stream-nt-broadcasts> (date of access: 25.10.2023) [in English].
43. Hauthal J. Contemporary (Post-)Migrant Theatre in Belgium and the Migratory Aesthetics of Milo Rau's Theatre of the Real. *The Palgrave Handbook of Theatre and Migration*. Cham, 2023. P. 739–750. DOI: 10.1007/978-3-031-20196-7_59 (date of access: 25.10.2023) [in English].
44. He C. Performance as Act: A New Trend in Intercultural Theatre Studies. *Literatures of the World and the Future of Comparative Literature*. 2023. P. 51–65. DOI: 10.1163/9789004547179_007 (date of access: 25.10.2023) [in English].
45. Melissen J. The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice. *Studies in Diplomacy and International Relations (SID). The New Public Diplomacy. Soft Power in International Relations* / ed. by J. Melissen. London, 2005. P. 3–27. DOI: 10.1057/9780230554931 (date of access: 25.10.2023) [in English].
46. Nye J. S. Soft power and cultural diplomacy. *Public Diplomacy Magazine*. 2010. Vol. 1. P. 113–147 [in English].
47. Sendetskyi A. Non-verbal practices of fairy tale translation (on the example of performances as part of the International Charity Fairytales Festival «KAZ.KAR»). *ALMANAKH «KAZ.KAR» : naukovo-populiarnyi visnyk*. Lviv, 122. P. 35–39 [in Polish].

THEATRICAL ART OF UKRAINE IN CULTURAL DIALOGUE WITH EUROPEAN UNION COUNTRIES 2014–2023

Sendetskyi Andriy – PhD student,
National Academy of Culture and Arts Management, Kyiv

The results of a comprehensive review of the role of theater in cultural diplomacy, as an integral part of the cultural dialogue between Ukraine and certain European Union countries during the russian-Ukrainian war from 2014 to the present, are presented. The text examines various theatrical initiatives, such as participating in play productions, festivals, art residencies, and tours, to enhance international communication. The article outlines critical trends influencing theater development in the context of cultural dialogue, emphasizing the «culture of memory». The growth of international theater festivals, especially in Poland, Germany, and the Baltic states, which serve as platforms for idea exchange and creating new creative communities, is highlighted.

Key words: cultural dialogue, cultural diplomacy, polylogue, theater, theatrical art, European Union, international cooperation, russian-Ukrainian war.

**THEATRICAL ART OF UKRAINE IN CULTURAL DIALOGUE WITH EUROPEAN UNION COUNTRIES
2014–2023**

Sendetskyi Andriy – PhD student,
National Academy of Culture and Arts Management, Kyiv

This study aims to analyse the characteristics of Ukrainian theatrical art in its cultural dialogue with the European Union to strengthen international mutual understanding.

The research methodology applies general scientific and cultural methods: analysis and synthesis, historical and logical approaches, abstraction and specification, and generalization. The study employs cultural tools – the method of sociocultural observation, the sociocultural historical-genetic method, and the method of cultural field reconstruction. Principles of historicism, universal connection, unity of practice and theory, and active, creative reflection were applied alongside historical, systematic, axiological, and informational approaches.

Results. The theatrical art of Ukraine in cultural dialogue with the European Union countries is an understudied phenomenon. The migration of Ukrainian artists due to the military aggression of Russia has been traced. The cultural dialogue of Ukrainian theater with the European Union hubs is distinctly evident in the staging of memory culture. It is rooted in the tradition of the ethnos, the civic stance regarding the political and legal order of the country, worldview and experience of the individual, among other possible practices. Theatrical practices are manifested in performative readings, play productions, participation in foreign author plays, numerous international festivals, and artist residencies.

The scientific novelty lies in revealing the specific forms of contemporary theatrical practices under conditions of forced migration due to the russian-Ukraine war.

The practical significance of the research is associated with the possibility of using its results in lecture courses on cultural studies, administration, and cultural policy work.

Key words: cultural dialogue, cultural diplomacy, polylogue, theater, theatrical art, European Union, international cooperation, russian-Ukrainian war.

Надійшла до редакції 27.10.2023 р.

УДК 069 (474.2)

**ЗБЕРЕЖЕННЯ, ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ МУЗЕЙМИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ
(НА ПРИКЛАДІ ЕСТОНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ)**

Чибирак Світлана Вікторівна – кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства
та інформаційно-аналітичної діяльності,
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк,
<https://orcid.org/0000-0002-5580-7210>

DOI

chibirak.svitlana@vnu.edu.ua

Мірошниченко-Гусак Людмила Андріївна – кандидат історичних наук,
заступниця директорки з наукової роботи,
Волинський краєзнавчий музей, м. Луцьк
<https://orcid.org/0000-0002-3515-6481>
lyudmilamh@ukr.net

Виявлено новітні підходи до діяльності музейного закладу (на прикладі Естонського національного музею) в контексті збереження, потрактування та актуалізації культурної спадщини; охарактеризовано процес цифровізації музейного фонду, а саме: розглянуто естонську електронну систему обліку музейних предметів; звернено увагу на формування музею як соціально відповідальної установи; з'ясовано форми популяризації фондів Естонського національного музею через різноманітні напрями залучення відвідувачів (зокрема й навчання, воркшопи) та подачу матеріалу в експозиційному просторі, наукових публікаціях, сайті та соціальних мережах. Зазначено, що актуалізація культурної спадщини відбувається через рекламну та сувенірну продукцію.

Ключові слова: Естонський національний музей, музейна колекція, відвідувач, експозиція, збереження, інтерпретація та популяризація культурної спадщини.

Постановка проблеми. Для успішної діяльності музеїв, цікавого представлення їх колекцій та передачі культурної спадщини нащадкам важливою є взаємодія між різними напрямками роботи цих закладів. Сьогодні музей виконує не лише функцію збереження, а й має важливе соціокультурне та освітнє значення. Він стає тим середовищем, здатним збагачувати знання відвідувача, опосередковано впливати на якість життя, виражати регіональні відмінності та національну ідентичність тощо.

© Чибирак С. В., Мірошниченко-Гусак Л. А., 2023

Українські музеї постали перед багатьма важливими викликами сьогодення та перебувають на шляху переосмислення своїх стратегій. Державна політика та суспільство потребують реформування музейної галузі, перегляду ціннісних орієнтирів діяльності музейних закладів та вироблення системних